

PRIORITNÍ MOŽNOSTI A POTŘEBY PRÁCE S PŮVODCI DOMÁCIHO NÁSILÍ ANALÝZA ONLINE PANELU EXPERTŮ

Pro VIOLENCEOFF zpracovala Mgr. et Mgr. Pavla Malvotová

2022

Cíle a metoda analýzy

Cílem online setkání zástupců Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, soudu, advokacie, Probační a mediační služby, úřadu MČ Praha a organizací poskytujících služby původcům DN či osobám ohroženým DN (Diakonie ČCE, Intervenční centrum, IC) bylo nalézt prioritní možnosti a potřeby v českém systému práce s původci DN (SPDN). Východiskem byly informace získané v rámci předchozího panelového setkání. Předmětem této zprávy je shrnutí možností a potřeb, které byly zúčastněnými odborníky zdůrazněny, ale též nově zmíněny, a to s využitím metody otevřeného kódování písemného záznamu a audiozáznamu semináře.

Výsledky analýzy

Na setkání bylo zdůrazněno celkem 5 prioritních témat/potřeb v oblasti SPDN:

- 1) Začarovaný kruh slabé politické podpory SPDN**
- 2) Možnosti spolupráce mezi aktéry SPDN**
- 3) Vzdělávání a specializace aktérů SPDN**
- 4) Včasnost a návaznost práce s pachatelem**
- 5) Vhodnost klienta pro psychotherapeutický program**

1) Začarovaný kruh slabé politické podpory SPDN

Několik účastníků poukázalo na provázanost v minulém panelu identifikovaných témat, kdy slabá politická podpora SPDN vede k podfinancování a přetížení SPDN. S přetížením se přitom potýká většina aktérů SPDN (policie, soudy, OSPOD, PMS, úředníci MÚ, IC.). V důsledku je ovšem práce s pachatelem méně efektivní, což může dále ovlivnit neochotu SPDN na politické úrovni podpořit. Konkrétně se přetížení projevuje například nedostatky v procesování vykázaní vyšetřovateli (což může znamenat též nezískání průkazného materiálu), fluktuací a demotivací pracovníků, nevyužíváním škály opatření, nedostatečnou kapacitou terapeutických programů, ale i svěřením dítěte pachateli aj. Tak se neefektivita práce s pachateli dále prohlubuje. Řešením by mohlo být **posílení interdisciplinárních kontaktů** aktérů SPDN, další rozvíjení spolupráce mezi aktéry a **koordinovaný tlak na politiky** pro získání finančních prostředků. Součástí by mohl být podle jedné z odbornic též vznik zastřešující asociace poskytovatelů terapeutických programů pro pachatele. Tak se opět zdůraznila též již zmíněná potřeba institucionalizace SPDN.

2) Možnosti spolupráce mezi aktéry SPDN

Většina zúčastněných vnímá jako žádoucí posílení spolupráce mezi institucemi v SPDN, a to za účelem jak zvýšení efektivity práce, tak koordinace tlaku na politiky. Pro volbu adekvátního opatření, tedy například rozhodnutí o uložení programu, by bylo vhodné větší propojení institucí SPDN, konkrétně zazněla **potřeba zapojení soudních znalců a ve vazebním řízení potřeba více informací od státních zástupců**. Dále účastníci panelu zmiňovali zejména **potřebu posílení spolupráce OSPOD, úředníků přestupkových oddělení MÚ a poskytovatelů terapeutických programů** pro původce DN (např. v podobě konzultace ohledně vhodnosti klienta pro program či společné úvodní schůzky s klientem). Zmíněna byla i málo využívaná možnost zapojení zmocněnců do SPDN: zmocněnci poškozených mohou vtáhnout soudní znalce do případu a následně apelovat na vhodná opatření pro pachatele. Někteří odborníci dále

zdůraznili vhodnost včasného zahájení spolupráce mezi institucemi. Spolupráce ustavená formálně může být poněkud těžkopádná, jako vhodné doplnění se jeví neformální setkání (provazování profesí na úrovni širší justice například skrze školení). **V dosavadní praxi v ČR se osvědčuje neformální spolupráce specialistů na DN (státní zástupce, vyšetřovatelé.), v Praze též spolupráce IC s metodiky policie (dozorují vyšetřování vybraných případů DN, účastní se interdisciplinárních setkání).**

3) Vzdělávání a specializace aktérů SPDN

Většina expertů znovu zmínila potřebu vzdělávání a specializace aktérů SPDN. Nedostatečné proškolení v problematice se projevuje například nedostatky ve vyšetřovacím procesu, neefektivním opatrovnickým řízením (svěření dítěte pachateli), neznalostí celé škály možných opatření (možnost uložit též účast v psychotherapeutickém programu zvládnání agrese), ale též jejich mechanismů (jak funguje psychotherapie v případech pachatelů DN). Odborníci by tak uvítali školení o problematice DN u policistů, soudců, sociálních pracovníků na OSPOD (též jejich specializaci na DN), pracovníků ve školách, ale i soudních znalců či obhájců. Účastníci panelu zmínili několik chystaných školení (v Praze jej nabídne IC, a to včetně poučení zaměstnanců ve školách, dále se připravuje centrálně organizované školení pro policisty ze strany advokátů). Jako možnost vzdělávání soudců (a to bez ohledu na jejich specializaci) v problematice se jeví **zařazení kurzu v rámci Justiční akademie** v Kroměříži. Zazněla též potřeba **sjednotit vzdělávání policistů**. Jeden z expertů v kontextu potřeby vzdělávání poukázal na snížení požadavků na minimální dosažené vzdělání u úředníků MÚ na přestupkových odborech, ke kterému dochází novelou Zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (č. 417/2021 Sb.). Nově je vyžadováno pouze středoškolské vzdělání s maturitou namísto vysokoškolského.

4) Včasnost a návaznost práce s pachatelem

Řada zúčastněných poukázala na nedostatky v návaznosti práce s pachatelem v SPDN. Jednak se někteří domnívají, že **opatření jsou ukládána příliš pozdě**, tedy až po odsouzení, ačkoliv by se s pachatelem či podezřelým dalo pracovat ještě před započatím trestního řízení. Vhodné by například bylo při výjezdu policie k jakémukoliv násilí **předat účastníkům konfliktu kontakty na organizace typu IC (a případně na OSPOD při přítomnosti dětí)**. Dále by bylo vhodné doporučovat opatření již pro obviněné **v přípravném řízení**. Předpokladem však je získání dostateku údajů od vyšetřovatelů. Během obhajoby je potom možné zvolit takový styl, který nebude pachatele utvrzovat v přesvědčení, že nápravu nepotřebuje. Odborníci hovořili také o potřebě pokračovat v efektivním nastavení opatření pro pachatele po vynesení rozsudku. Cestou, jak pracovat s pachatelem po odsouzení jsou **výchovné programy ve věznicích**, které ovšem v současnosti mohou trpět nedostatečnými finančními a personálními kapacitami. Možností pokračovat v práci s pachatelem po propuštění je **doporučení programu pro zvládnání agrese Vězeňskou službou při žádosti o podmíněné propuštění**.

5) Vhodnost klienta pro psychotherapeutický program

Mezi účastníky panelu se objevilo několik názorů na zařazování pachatelů do psychotherapeutických programů zvládnání agrese. Podle jednoho stanoviska „program nemá smysl pro psychopaty bez náhledu či motivace“, a to nejen z důvodu neefektivity, ale i možné nebezpečnosti pro psychotherapeuty. Naopak ze strany poskytovatelů programů zaznívá, že „šanci by měli dostat všichni“. **Vhodnost programu se totiž posuzuje v průběhu psychotherapie samotnými psychotherapeuty, motivaci může pachatel získat až v průběhu, stejně tak i náhled**. Za účelem omezení rizika lze vybrat psychotherapeuta-muže. Další upozornili na možnost **ukládat jiná opatření než programy zvládnání agrese v případě,**

že pachatelé nejsou vhodnými kandidáty do programu, například zákaz kontaktu s obětí. Navíc je třeba při zvažování programu vzít v potaz riziko, že pokud pachatel program během podmíněného trestu neplní, bude následně muset být potrestán zbytečně represivně, byť dále DN nepáchá, jak se domnívá jeden z expertů. Obecně se však účastníci panelu shodují, že rizikem poskytování programů je neefektivita nákladné práce u osob s malou šancí nápravy.

Kromě těchto témat zaznělo v diskusi ještě několik dílčích poznámek, které se ovšem povětšinou objevily již v předchozích setkáních:

- **k malému využívání programů pro zvládnutí agrese** může docházet nejen z důvodu neznalosti soudců a OSPOD, ale i kvůli nemotivovanosti úředníků MÚ (vzhledem k časovým nárokům na práci úředníka i představě o malé účinnosti programů)
- **krátkodobé terapeutické programy** (např. do 15 sezení) **jsou neefektivní**
- **terapeutické programy jsou finančně náročné** (zvláště u komplikované klientely jako jsou pachatelé DN)
- **zapojení do programů je špatně vymahatelné a pachatelé nemají motivaci k zapojení** (OSPOD má u klientů slabou autoritu, navíc si účast financují původci dle novely sami). Nezapojení do nařízeného programu je přitom pouze přestupkem s možnou pokutou nejvýše 20 tisíc Kč, což může být významně méně, než požadovaná úhrada za program.

Závěrečné shrnutí

Na základě předložené analýzy lze uzavřít, že odborníci zdůraznili většinu slabých stránek identifikovaných ve SWOT analýze minulého panelu (1/2021) a jejich vzájemnou podmíněnost. Lze ji charakterizovat jako posilující se bludný kruh, kdy slabá politická podpora vede k podfinancování systému, to znemožňuje efektivní práci s pachateli DN, což může dále přispívat k nezájmu o oblast. se shodli na již deklarované potřebě vzdělávání aktérů v oblasti DN a na potřebě posílení spolupráce mezi institucemi v systému práce s pachateli DN. Někteří zúčastnění experti zmínili též dobrou praxi, kdy dochází ke specializaci na DN (například vyšetřovatelé, státní zástupci). Zmíněno bylo riziko poklesu úrovně vzdělání úředníků na přestupkových odborech. Nově byla nastolena otázka včasnosti a návaznosti práce s pachatelem DN včetně zapojení Vězeňské služby. Dalším možným tématem k diskusi se jeví být otázka vymáhání zapojení do programu pro zvládnutí agrese.